© І. А. Гузела

Отримано: 28 травня 2026 р.

Прорецензовано: 06 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 08 червня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: i.huzela@wunu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0009-0008-2274-8788

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-218-227

Гузела І. А. Сучасні тренди розвитку медичного страхування в умовах війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 218–227.

УДК: 368.9

JEL-класифікація: I13, I18, G22, O33

Гузела Ірина Анатоліївна,
PhD, доцентка, доцентка кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету

СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті проаналізовано проблемні тенденції функціонування медичного страхування в Україні в умовах воєнного стану. Обґрунтовано вплив війни на розвиток медичного страхування та систематизовано основні проблеми, серед яких обмежене охоплення населення страховим захистом, недостатня фінансова стійкість системи охорони здоров'я, руйнування медичної інфраструктури, міграційні процеси та недосконалість нормативно-правового забезпечення. Особливу увагу приділено сучасним трендам розвитку медичного страхування, зокрема цифровізації страхових процесів, розвитку телемедицини, розширенню програм реабілітації та психологічної підтримки населення. Обґрунтовано доцільність впровадження загальнообов'язкового медичного страхування як інструменту забезпечення стабільного фінансування медичної галузі та підвищення доступності медичних послуг. Запропоновано напрями модернізації медичного страхування, реалізація яких сприятиме формуванню фінансово стійкої, соціально орієнтованої та адаптивної системи охорони здоров'я України.

Ключові слова: *медичне страхування, система охорони здоров'я, проблемні тенденції, цифровізація, сучасні тренди, медична допомога, страховий захист.*

Iryna Huzela,
PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance named after S. I. Yuriy,
West Ukrainian National University

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF HEALTH INSURANCE UNDER WAR CONDITIONS

This article analyzes the functioning of health insurance in Ukraine under martial law, reevaluating its role in ensuring healthcare financial stability and public social protection. The full-scale war has severely burdened medical infrastructure, escalating the demand for medical care, physical rehabilitation, and psychological support, while underscoring the urgent need for alternative funding sources within the healthcare sector.

The main challenges facing health insurance development are systematized, including limited public coverage, declining citizen purchasing power, medical infrastructure deterioration, regional disparities, large-scale migration, and regulatory inadequacies. The study demonstrates that these interconnected systemic issues heavily constrain the capacity of health insurance to provide adequate medical protection under wartime conditions.

Particular attention is devoted to contemporary trends, including process digitalization, telemedicine expansion, electronic insurance policies, automated claims settlement, and enhanced psychological support programs. Furthermore, the research substantiates the feasibility of introducing mandatory health insurance as a vital tool to secure stable sector financing, foster social solidarity, and improve overall service accessibility.

Finally, the paper proposes comprehensive directions for modernizing health insurance by optimizing the regulatory framework, integrating insurance with state health guarantees, and upgrading insurers' risk management systems. Implementing these measures across voluntary and mandatory frameworks will contribute to cultivating a financially sustainable, socially oriented, and adaptive healthcare system in Ukraine during wartime and post-war recovery.

Keywords: *health insurance, healthcare system, problematic trends, digitalization, current trends, medical care, insurance coverage.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна суттєво поглибила проблеми функціонування системи охорони здоров'я України та актуалізувала питання пошуку ефективних механізмів фінансового забезпечення медичної допомоги та надання медичних послуг населенню. Зростання кількості поранених, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, а також потреб у фізичній і психологічній реабілітації формують додаткове навантаження на медичну систему та державний бюджет. За таких умов медичне страхування набуває особливого значення як інструмент диверсифікації джерел фінансування охорони

здоров'я, підвищення доступності медичних послуг і забезпечення фінансового захисту громадян від ризиків, пов'язаних із погіршенням стану здоров'я.

Водночас розвиток медичного страхування в Україні стримується низкою проблем, серед яких обмежене охоплення населення страховим захистом, недостатня інтеграція страхових механізмів із системою державних медичних гарантій, зростання невизначеності страхових ризиків, руйнування медичної інфраструктури та посилення міграційних процесів. Поряд із цим відбувається цифрова трансформація страхового ринку, розширюється використання телемедичних технологій та актуалізується необхідність розвитку програм реабілітації й психічного здоров'я. Це зумовлює потребу в дослідженні сучасних тенденцій розвитку медичного страхування, визначенні основних проблем його функціонування та обґрунтуванні перспективних напрямів модернізації в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика функціонування та розвитку медичного страхування в Україні є основою дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. У науковій літературі досліджуються теоретичні засади медичного страхування, особливості його функціонування в системі фінансування охорони здоров'я, механізми взаємодії держави, страхових організацій та медичних закладів. Окремі аспекти зазначеної проблематики висвітлено у працях І. О. Брюховецької, О. М. Добродзія, які стосуються викликів та змін, що відбуваються в галузі медичного страхування під час воєнного конфлікту [1], І. С. Верховод, С. В. Лещенко, які аналізують сучасний стан медичного страхування України в умовах повномасштабної війни та окреслюють шляхи його вдосконалення [2], П. Г. Іжевського, А. В. Крушинської стосовно трансформації ринку добровільного медичного страхування (ДМС) в Україні в умовах повномасштабного воєнного вторгнення [3]. У наукових дослідженнях дедалі більше уваги приділяється питанням цифровізації страхових процесів, фінансування реабілітаційної та психологічної допомоги, управління воєнними ризиками, забезпечення безперервності страхового захисту в умовах міграційних процесів та пошуку ефективних моделей інтеграції страхових механізмів із системою державних медичних гарантій. Водночас сучасні умови воєнного стану формують нові виклики для системи медичного страхування в частині управління страховими ризиками, створення нових страхових програм реабілітації, удосконалення нормативно-правового забезпечення добровільного медичного страхування, запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування, які потребують подальшого наукового осмислення. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації медичного страхування до умов війни та післявоєнного відновлення, обґрунтування напрямів його модернізації, а також визначення ролі медичного страхування у формуванні збалансованої та соціально відповідальної системи охорони здоров'я України.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – проаналізувати основні проблеми функціонування медичного страхування в Україні, окреслити тенденції та обґрунтувати перспективні напрямки його модернізації в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Для досягнення поставленої мети поставлені такі завдання:

1) проаналізувати проблемні тенденції функціонування медичного страхування в умовах війни;

2) систематизувати проблеми та запропонувати напрямки модернізації медичного страхування в період післявоєнного відновлення України.

Виклад основного матеріалу. В умовах повномасштабної війни медичне страхування в нашій країні набуває особливої актуальності в контексті забезпечення доступності медичної допомоги, гарантій надання якісних медичних послуг та фінансування страхового захисту населення внаслідок зростання впливу військових та медичних ризиків. Воєнні дії спричинили суттєве навантаження на систему охорони здоров'я, зумовили збільшення кількості травмованих осіб, чисельності внутрішньо переміщених громадян, а також потреб у реабілітації та психологічній підтримці населення. За таких умов відбуваються значні зміни у функціонуванні ринку медичного страхування, з'являються нові страхові продукти, цифрові сервіси та формуються модернізовані підходи до надання страхового послуг. Відповідно доцільним є проведення аналізу сучасних трендів розвитку медичного страхування для виявлення основних проблем трансформації страхового ринку, оцінки його здатності реагувати на нові виклики та обґрунтування напрямів удосконалення системи страхового захисту здоров'я населення в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Таким чином, в період воєнної трансформації страхового ринку медичне страхування перетворюється з додаткового елементу забезпечення страхового захисту населення на один із основних інструментів забезпечення повноцінного функціонування системи охорони здоров'я та підтримання людського капіталу держави. Вплив воєнних ризиків поглиблює проблеми фінансування медичної сфери, зумовлює виникнення нових непередбачуваних ситуацій, які вимагають переосмислення ролі страхових механізмів

у забезпеченні доступності й безперервності медичної допомоги та надання якісних медичних послуг. У сучасних умовах на реформування та модернізацію медичного страхування впливає система економічних, соціальних, демографічних та інституційних чинників, що формують нову архітектоніку взаємовідносин між державою, страховими компаніями, закладами охорони здоров'я та населенням.

Війна суттєво змінила структуру попиту на медичні послуги. Якщо до початку повномасштабного вторгнення основне навантаження на систему охорони здоров'я формували хронічні неінфекційні захворювання та потреби населення у плановій медичній допомозі, то нині спостерігається стрімке зростання потреб у невідкладній медичній допомозі, лікуванні бойових травм, фізичній та психологічній реабілітації. Одночасно зберігається необхідність фінансування традиційних напрямів медичного обслуговування, що суттєво збільшує навантаження на систему охорони здоров'я та потребує залучення додаткових джерел фінансування. У таких умовах особливого значення набуває питання диверсифікації фінансового забезпечення медичної галузі, одним із механізмів якого виступає страхова медицина, що поєднує інструменти добровільного і обов'язкового медичного страхування.

Функціонування медичного страхування в умовах війни супроводжується низкою викликів та проблем (табл. 1).

Таблиця 1

Проблемні тенденції медичного страхування в Україні в умовах війни

ПРОБЛЕМИ	ХАРАКТЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ	
Обмежене охоплення населення медичним страхуванням	Медичне страхування залишається доступним переважно для працівників великих підприємств та громадян із високим рівнем доходів, що обмежує його ефективність
Підвищене навантаження на страхові резерви	Зростання кількості страхових випадків та потреб у тривалому лікуванні й реабілітації посилює фінансовий тиск на страховиків, що вимагає формування значних обсягів капіталу
ПРОБЛЕМИ СТРАХОВОГО МАРКЕТИНГУ І РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ	
Зростання невизначеності страхових ризиків	Воєнний стан формує нові ризики, що це потребує модернізацію страхових програм і залучення додаткових ресурсів
Складність актуарного прогнозування	Традиційні підходи до оцінки нових страхових ризиків є неточними, що вимагає удосконалення управління ними
Недостатнє страхове покриття для надання медичної допомоги	Більшість страхових програм не забезпечує належного фінансування послуг психологічної підтримки та психотерапії, довгострокову реабілітаційну допомогу
ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОБЛЕМИ	
Руйнування медичної інфраструктури	Значна кількість медичних закладів пошкоджена або зруйнована внаслідок війни, що ускладнює реалізацію страхових програм
Територіальна нерівномірність медичного забезпечення	Доступ до медичних послуг суттєво відрізняється між регіонами залежно від зміни місця проживання населення, рівня безпеки та наявності медичних ресурсів
Дефіцит медичних кадрів	Війна, міграція та мобілізаційні процеси призводять до нестачі лікарів та середнього медичного персоналу
МІГРАЦІЙНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ	
Масове внутрішнє переміщення населення	Значна кількість внутрішньо переміщених осіб ускладнює планування медичних потреб та організацію страхового захисту
Зовнішня міграція громадян	Виїзд населення за кордон впливає на структуру страхового портфеля та знижує базу потенційних страхувальників
ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	
Недостатній рівень цифровізації	Частина страхових операцій залишається паперовою, що уповільнює обслуговування клієнтів та обмін інформацією
Обмежене використання телемедицини	Потенціал дистанційних медичних консультацій використовується недостатньо
Ризики кібербезпеки та захисту даних	Зростання обсягів цифрової інформації підвищує ризики витоку конфіденційних медичних та страхових даних
ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ	
Відсутність загальнообов'язкового медичного страхування	Система фінансування охорони здоров'я, в тому числі і добровільне медичне страхування, не забезпечує повного охоплення населення страховим захистом
Інтеграція страхових механізмів із системою державних гарантій	Відсутність належної координації між державою, страховими компаніями та медичними закладами знижує ефективність медичного страхування
Недосконалість нормативно-правового регулювання	Чинне законодавство не повною мірою враховує сучасні виклики воєнного та післявоєнного періодів і потребує вдосконалення

Джерело: сформовано автором.

Однією з найбільш суттєвих проблемних тенденцій є різке зростання рівня невизначеності та складності прогнозування страхових ризиків. Традиційні моделі актуарних розрахунків базуються на відносно стабільних статистичних закономірностях захворюваності та смертності населення. Слушно стверджує Є. Г. Майданик, що «сучасні актуарні підходи створюють інтегровану систему управління ризиками, в межах якої стохастичні моделі, структурний аналіз портфеля та кількісні методи формують єдину інформаційну основу для прийняття своєчасних і науково обґрунтованих рішень. Така система дозволяє страховим компаніям підвищувати точність прогнозування фінансових результатів, підтримувати необхідний рівень платоспроможності та зберігати стійкість бізнесу навіть за умов економічної нестабільності та високої волатильності ринку» [4]. Однак зазначимо, що воєнний стан формує принципово нове ризикове середовище, у якому вплив значної частини чинників не можливо точно спрогнозувати. Масове поширення травматичних ушкоджень, збільшення кількості осіб з інвалідністю, погіршення психічного здоров'я населення, вимушене переміщення громадян та руйнування інфраструктури створюють додаткові фінансові ризики для страхових організацій та ускладнюють процес виплати страхового відшкодування внаслідок настання страхових ризиків.

Суттєвим стримуючим чинником залишається низький рівень охоплення населення програмами добровільного медичного страхування. В умовах воєнної економіки спостерігається зниження реальних доходів населення, скорочення зайнятості та зростання фінансової вразливості домогосподарств. За таких умов витрати на страхування часто не розглядаються як пріоритетні, що призводить до обмеження попиту на страхові продукти. Фактично доступ до добровільного медичного страхування зосереджується переважно серед працівників великих підприємств та осіб із відносно високим рівнем доходів, тоді як значна частина населення залишається поза межами страхового захисту. Це створює ризики поглиблення соціальної нерівності у доступі до медичної допомоги та суперечить принципам справедливості й універсальності системи охорони здоров'я.

Не менш важливим викликом і загрозою є руйнування медичної інфраструктури та територіальна нерівномірність доступу до медичних послуг. Воєнні дії призвели до пошкодження або повного знищення значної кількості закладів охорони здоров'я, особливо в регіонах, що безпосередньо постраждали від бойових дій. Варто зазначити, що «станом на 2026 рік в Україні через бойові дії було пошкоджено або знищено 2585 об'єктів медичної інфраструктури (у складі 820 закладів охорони здоров'я). З них 331 об'єкт повністю зруйновано. Найбільших руйнувань зазнали лікарні на Донеччині, Харківщині, Херсонщині, Луганщині, Запоріжжі та Миколаївщині» [5]. Унаслідок цього зростає навантаження на медичні заклади в безпечніших регіонах, виникає дефіцит медичних кадрів і ресурсів, а також ускладнюється реалізація страхових програм через скорочення мережі закладів-партнерів. У таких умовах ефективність страхового захисту значною мірою залежить не лише від фінансового забезпечення, але й від фактичної доступності медичних послуг.

Окрему проблему становлять масштабні міграційні процеси, які суттєво впливають на функціонування системи медичного страхування. Відповідно до даних Центру економічної стратегії, прослідковується така тенденція: «станом на січень 2026 року за кордоном залишається 5,6 млн українських біженців» [6]. Зауважимо, що міграція населення вплинула на ринок медичного страхування. Зокрема, змінилася вікова структура населення: «дві третини (66 %) українських біженців – це працездатне населення віком 18–65 років. Молодь – люди віком до 35 років становить понад половину всіх українських біженців (56 %)» [6]. Отже, виїзд молодих людей призвів до скорочення платників страхових внесків, а частка літніх людей, що потребує медичної допомоги, зросла. По-друге, «за оцінками експертів, від початку війни Україну покинули десятки тисяч медичних працівників. Лише у Польщі працює близько 3 тис. українських лікарів, а до Німеччини з початку війни прибули понад 1,5 тис. українських фахівців» [7]. Виїзд лікарів та іншого медичного персоналу призвів до дефіциту кадрів і ускладнив доступ до медичних послуг. Отже, значні потоки внутрішньо переміщених осіб та зовнішня міграція населення змінюють структуру страхового портфеля, ускладнюють ведення персоніфікованого обліку та створюють додаткові організаційні виклики для забезпечення безперервності страхового покриття. За таких умов особливої уваги набуває необхідність створення гнучких цифрових механізмів управління страховими програмами та інтеграції інформаційних систем охорони здоров'я.

Ще одним наслідком війни стало суттєве зростання потреб у сфері психологічної допомоги та медичної реабілітації. Наслідки бойових дій мають довгостроковий характер і виходять далеко за межі лікування фізичних травм. Зростання поширеності посттравматичних стресових розладів, депресивних станів, психоемоційного виснаження та інших порушень психічного здоров'я формує новий сегмент попиту на медичні послуги. Слушним є твердження, що «через повномасштабну війну в Україні виникли надзвичайні стресові умови, які підвищують ризик розвитку психічних розладів, як-от посттравматичний стресовий

розлад (ПТСР), надмірна тривожність та депресія, зумовлюючи додаткове навантаження на систему охорони здоров'я. Лише за попередніми прогнозами, внаслідок негативного впливу війни на психологічний стан підтримки різного ступеня інтенсивності потребуватимуть до 15 млн осіб, серед яких 1,8 млн військових і ветеранів, 7 млн людей старшого віку, близько 4 млн дітей і підлітків» [8]. Водночас існуючі страхові програми часто не забезпечують належного рівня покриття витрат на психологічну допомогу та комплексну реабілітацію, що свідчить про необхідність перегляду підходів до формування страхових пакетів відповідно до нових суспільних потреб.

Виявлені проблеми свідчать про те, що традиційні механізми організації та фінансування медичної допомоги потребують адаптації до нових умов функціонування. Водночас воєнні виклики стали передумовою формування модернізованих підходів до організації страхового захисту населення, що знаходить відображення у сучасних реаліях розвитку медичного страхування.

У цьому контексті однією з найбільш помітних тенденцій є цифрова трансформація медичного страхування. Цифровізація стає інструментом підвищення ефективності управління, необхідною умовою функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану. Впровадження електронних медичних записів, цифрових страхових полісів, телемедичних платформ, систем дистанційного врегулювання страхових випадків та автоматизованого обміну даними між суб'єктами ринку сприяє підвищенню доступності медичних послуг та зниженню транзакційних витрат. Особливого значення набуває можливість отримання консультацій та супроводу незалежно від місця перебування особи, що є критично важливим в умовах внутрішньої та зовнішньої міграції населення.

На сучасному етапі медичне страхування в Україні розвивається шляхом цифровізації страхових процесів і використання інноваційних технологій. Погоджуємо з твердженням науковців, що «значну роль у цьому відіграє система електронного здоров'я (eHealth), яка включає електронні медичні записи, телемедицину та цифрові рецепти. Вона дозволяє оптимізувати процеси надання медичної допомоги, підвищити доступність послуг та полегшити комунікацію між пацієнтами і медичними закладами. Національна служба здоров'я України забезпечує фінансування медичних послуг і контролює ефективність використання коштів. Разом із тим, для повного функціонування цифрової системи медичного страхування необхідні подальші законодавчі та організаційні вдосконалення, зокрема щодо захисту персональних даних і стандартизації електронних сервісів» [9]. Водночас цифровізація створює передумови для підвищення прозорості фінансових потоків, зменшення ризиків шахрайства та більш ефективного контролю за використанням коштів у сфері охорони здоров'я. Крім того, розвиток медичного страхування в умовах війни супроводжується пошуком нових організаційних та фінансових механізмів забезпечення доступності медичної допомоги. Це актуалізує питання модернізації існуючої моделі фінансування охорони здоров'я та формування більш стійких механізмів акумулювання фінансових ресурсів.

Досвід функціонування добровільного медичного страхування демонструє його обмежену здатність забезпечувати універсальне охоплення населення медичним захистом. М. Б. Шевців наголошує, «що добровільне медичне страхування в Україні наразі є нерозвиненим. В основному, ним користуються фахівці з високим рівнем доходів та ті, що співпрацюють з іноземними компаніями. Поганий розвиток добровільного медичного страхування також спричинений й сучасними реаліями війни проти рф. Адже доходи громадян зменшуються, в той же час, як ризики спричинені війною, особливо на територіях де ведуться військові дії, призводять до негативної динаміки розвитку добровільного медичного страхування» [10, 268]. У кризових умовах така модель виявляється надто залежною від платоспроможності громадян та економічної активності роботодавців. Саме тому в умовах обмеженого бюджетного фінансування медицини та низького розвитку добровільного медичного страхування серед науковців та практиків дедалі частіше порушується питання доцільності впровадження загальнообов'язкового медичного страхування як одного з ключових напрямів модернізації системи охорони здоров'я України.

Проаналізуємо основні показники фінансування охорони здоров'я за рахунок бюджетних видатків та добровільного медичного страхування, визначимо проблемні тенденції в умовах воєнного стану (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 свідчить про наявність різноспрямованих тенденцій у фінансуванні охорони здоров'я за рахунок державних і недержавних джерел. Упродовж 2022–2025 рр. обсяги видатків зведеного бюджету України на охорону здоров'я зросли з 215275,9 млн грн до 262045,5 млн грн, або на 21,73 %. Це свідчить про збереження державою пріоритетності фінансування медичної сфери навіть в умовах воєнного стану та значного навантаження на бюджет. Водночас частка видатків на охорону здоров'я у загальному обсязі видатків зведеного бюджету скоротилася з 7,07 % у 2022 р. до 4,37 % у 2025 р., тобто на 38,19 %. Така тенденція вказує на те, що темпи зростання загальних бюджетних видатків, насамперед на оборону та безпеку, перевищували темпи збільшення фінансування охорони здоров'я, внаслідок чого відносна роль державних видатків на медицину знизилася.

На цьому фоні спостерігається значно динамічніший розвиток недержавного фінансування охорони здоров'я через механізми добровільного медичного страхування. Обсяг витрат на охорону здоров'я за рахунок добровільного медичного страхування збільшився з 2,97 млрд грн у 2022 р. до 6,06 млрд грн у 2025 р., або більш ніж удвічі (+104,04 %). Це свідчить про посилення ролі страхових механізмів у фінансуванні медичних послуг та зростання попиту на страхові програми в умовах воєнних ризиків.

Таблиця 2

Динаміка видатків зведеного бюджету України та витрат, здійснених за рахунок добровільного медичного страхування, на охорону здоров'я за 2022–2025 рр.

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Темпи зростання 2025/2022 рр.
Видатки зведеного бюджету України на охорону здоров'я, млрд грн	215275,9	217419,5	238652,7	262045,5	+21,73
Частка видатків зведеного бюджету України на охорону здоров'я в загальних видатках, %	7,07	4,90	4,83	4,37	-38,19
Витрати на охорону здоров'я за рахунок добровільного медичного страхування, млрд грн	2,97	3,45	5,02	6,06	+104,04
Частка страхових виплат з добровільного медичного страхування в загальному обсязі валових виплат з добровільних видів страхування, %	34,82	34,88	25,79	24,30	-30,22

Джерело: систематизовано та розраховано на основі [11; 12].

Водночас частка страхових виплат з добровільного медичного страхування у загальному обсязі валових виплат за добровільними видами страхування знизилася з 34,82 % до 24,30 %, або на 30,22 %. Така тенденція пояснюється більш швидким зростанням інших видів добровільного страхування порівняно з медичним страхуванням. Отже, результати аналізу свідчать про поступове посилення ролі недержавних джерел фінансування охорони здоров'я при одночасному зменшенні питомої ваги державних видатків на медицину в структурі бюджетних витрат, що підтверджує необхідність подальшого розвитку страхових механізмів та диверсифікації джерел фінансування системи охорони здоров'я України.

Відповідно запровадження загальнообов'язкового медичного страхування обумовлено потребою у формуванні стабільного, прогнозованого та фінансово збалансованого механізму акумулювання ресурсів для фінансування медичної допомоги і надання медичних послуг. На відміну від добровільного страхування, яке охоплює лише окремі категорії населення, загальнообов'язкова модель забезпечує принцип універсальності та дозволяє залучати до системи практично всіх економічно активних громадян. Р. А. Савченко зазначає: «В Україні, на відміну від більшості розвинених країн, відсутнє обов'язкове медичне страхування, хоча неодноразово пропонувалися законопроєкти щодо його впровадження, однак жоден з них так і не був прийнятий. За відсутності законодавчої бази необхідної для впровадження обов'язкової моделі страхування помітно зростає роль добровільного медичного страхування. Воно сьогодні характеризується низьким рівнем довіри серед населення, зростанням інтересу до корпоративного страхування тощо. Водночас добровільне страхування виконує допоміжну функцію у забезпеченні громадян медичною допомогою і не може замінити собою систему державного медичного страхування, але його успішне функціонування є важливим етапом впровадження обов'язкової моделі через підвищення довіри до страхових компанії, зменшення тиску на бюджетне фінансування системи охорони здоров'я, підвищення якості медичних послуг» [13, 93]. Таким чином запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування створює умови для більш ефективного розподілу ризиків, підвищення фінансової стійкості системи охорони здоров'я та забезпечення гарантованого доступу населення до необхідних медичних послуг.

Важливою перевагою загальнообов'язкового медичного страхування є реалізація принципу соціальної солідарності, відповідно до якого фінансовий тягар витрат на лікування розподіляється між усіма учасниками системи охорони здоров'я. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризик катастрофічних витрат домогосподарств на медичну допомогу, що особливо актуально в умовах війни, коли значна частина населення перебуває у стані економічної нестабільності. Крім того, створення окремих страхових фондів сприятиме зменшенню навантаження на державний бюджет та формуванню додаткових ресурсів для фінансування програм лікування, профілактики, реабілітації та психологічної підтримки населення.

Сучасний розвиток медичного страхування в умовах війни характеризується одночасним посиленням ризиків та формуванням нових можливостей для інституційної модернізації галузі охорони здоров'я. Війна виявила структурні обмеження існуючої моделі фінансування охорони здоров'я та продемонструвала необхідність переходу до більш стійких механізмів забезпечення медичних потреб населення.

Виявлені проблеми функціонування медичного страхування в сучасних реаліях свідчать про необхідність не лише адаптації існуючих механізмів страхового захисту до нових умов, а й проведення системної модернізації всієї моделі фінансування охорони здоров'я. Воєнний стан став поштовхом до змін процесів, які продемонстрували як сильні сторони наявної системи охорони здоров'я, так і її структурні обмеження. У зв'язку з цим, подальший розвиток медичного страхування має базуватися на комплексному підході, що поєднуватиме інституційні, фінансові, технологічні та соціальні інструменти реформування.

Напрями модернізації медичного страхування є взаємодоповнюючими та спрямовані на досягнення спільної мети – формування фінансово стійкої, доступної, цифровізованої та соціально орієнтованої системи медичного страхування, здатної забезпечити ефективний медичний захист населення в умовах війни та післявоєнного відновлення України (рис. 1).

Важливим напрямом модернізації є подальша цифровізація системи медичного страхування. В умовах високої мобільності населення та необхідності забезпечення безперервності медичного обслуговування цифрові технології є домінантою підвищення ефективності функціонування як страхового ринку, так і системи охорони здоров'я загалом. Розширення використання електронних медичних записів, електронних страхових полісів, телемедичних платформ, автоматизованих систем врегулювання страхових випадків та цифрових сервісів для пацієнтів сприятиме скороченню адміністративних витрат, підвищенню прозорості процесів та покращенню доступу до медичної допомоги незалежно від місця перебування особи. Водночас цифровізація повинна супроводжуватися удосконаленням механізмів захисту персональних даних та підвищенням рівня кібербезпеки медичної інформації.

Рис. 1. Напрямки модернізації медичного страхування в умовах війни та післявоєнного відновлення України

Джерело: побудовано автором.

Не менш важливим напрямом є інтеграція медичного страхування із системою державних гарантій медичного обслуговування населення. В сучасних умовах існує потреба у формуванні більш тісної взаємодії між державою, страховими організаціями та закладами охорони здоров'я з метою уникнення дублювання функцій, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та забезпечення належного рівня медичного обслуговування. Така інтеграція дозволить створити багатоканальну модель фінансування охорони здоров'я, в якій бюджетні кошти, страхові внески та інші джерела фінансування взаємодоповнюватимуть одне одного. Слушно зазначають І. С. Верховод, С. В. Лещенко, що «це має бути змішана модель фінансування медичного страхування з елементами управління ризиками. Ця модель поєднуватиме елементи державної підтримки, обов'язкових внесків та приватного сектора, забезпечуючи баланс між універсальністю доступу, фінансовою стійкістю та ефективністю системи медичного страхування» [2].

Перспективним напрямом модернізації медичного страхування є впровадження сучасних механізмів управління ризиками в діяльності страхових компаній. Воєнні умови суттєво підвищують рівень невизначеності та потребують застосування нових підходів до оцінювання страхових ризиків, формування резервів та забезпечення фінансової стійкості страховиків. Одним із таких підходів можна віднести управління ризиками страховиків за допомогою цифровізації. Погоджуємось з думкою науковців Н. Г. Савченко та Ю. В. Серажим, які зазначають, що «управління ризиками страхової компанії в умовах цифрової трансформації потребує системного підходу, що поєднує технологічні, організаційні та нормативно-правові аспекти. Використання цифрових інструментів, зокрема технологій AI, Big Data та автоматизованих систем моніторингу, забезпечує підвищення точності оцінювання ризиків, оперативність реагування на інциденти й оптимізацію процесів страхового менеджменту» [14, 220]. Особливу увагу доцільно приділити розвитку перестрахування, створенню спеціалізованих фондів покриття катастрофічних ризиків та запровадженню механізмів державної підтримки страхового сектору у випадках надзвичайних кризових ситуацій. Це сприятиме підвищенню довіри населення до страхових інститутів та забезпеченню їхньої стабільної діяльності навіть в умовах високих ризиків.

Окремого значення набуває необхідність розвитку страхових програм, орієнтованих на фінансування реабілітаційної допомоги та послуг у сфері психічного здоров'я. Повномасштабна війна суттєво змінила структуру потреб населення у медичній допомозі, висунувши на перший план питання фізичної та психологічної реабілітації. Зростання кількості військовослужбовців, ветеранів, осіб з інвалідністю та громадян, які зазнали психологічних травм, потребує розширення страхового покриття відповідних медичних послуг. У довгостроковій перспективі інвестиції в реабілітацію та психічне здоров'я населення слід розглядати як соціальні витрати та важливий чинник відновлення людського капіталу й економічного потенціалу держави.

Важливим напрямом розвитку медичного страхування також є розширення доступності страхового захисту для соціально вразливих категорій населення. Йдеться, насамперед, про внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю, малозабезпечені домогосподарства та інші категорії громадян, які найбільше потребують медичної допомоги. У цьому контексті доцільним є застосування механізмів часткового субсидування страхових внесків, впровадження спеціальних соціально орієнтованих страхових програм та посилення державної підтримки осіб, які не мають достатніх фінансових можливостей для самостійного придбання страхового полісу.

Водночас довгострокова ефективність медичного страхування неможлива без удосконалення нормативно-правового забезпечення його функціонування. Сучасні виклики потребують оновлення законодавчих підходів до регулювання страхового ринку, визначення механізмів функціонування загальнообов'язкового медичного страхування, встановлення чітких правил взаємодії між усіма учасниками системи та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами у сфері охорони здоров'я та страхування. Особливого значення набуває створення нормативної бази, яка дозволить оперативно реагувати на надзвичайні ситуації та забезпечувати безперервність страхового захисту населення в умовах кризових явищ.

Підсумовуючи вище зазначене, зауважимо, що удосконалення медичного страхування в умовах війни має відбуватися на основі комплексної стратегії, що передбачає впровадження загальнообов'язкового медичного страхування, подальшу цифровізацію галузі, інтеграцію страхових та державних механізмів фінансування охорони здоров'я, розвиток програм реабілітації та психологічної підтримки, удосконалення системи управління ризиками, розширення доступності страхового захисту для соціально вразливих груп населення та модернізацію нормативно-правового забезпечення. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню фінансової надійності, досягненню економічної стабільності, забезпеченню соціальної справедливості системи медичного страхування, здатної ефективно функціонувати як в умовах воєнного стану, так і в період післявоєнного відновлення України.

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що в умовах воєнного стану медичне страхування набуває дедалі більшого значення як важливий інструмент забезпечення фінансової стійкості системи охорони здоров'я та соціального захисту населення. Війна суттєво змінила умови функціонування медичної галузі, спричинивши зростання потреб у медичній допомозі, реабілітації та психологічній підтримці населення, що актуалізувало необхідність пошуку додаткових джерел фінансування охорони здоров'я. Встановлено, що розвиток медичного страхування стримується низкою проблем, серед яких обмежене охоплення населення страховим захистом, зростання невизначеності страхових ризиків, руйнування медичної інфраструктури, міграційні процеси та недосконалість нормативно-правового забезпечення.

Доведено, що сучасний етап розвитку медичного страхування характеризується посиленням ролі цифрових технологій, розширенням використання телемедицини, зростанням значення реабілітаційних

і психологічних послуг, а також необхідністю адаптації страхових механізмів до умов підвищеної невизначеності. Обґрунтовано доцільність впровадження загальнообов'язкового медичного страхування як важливого інструменту диверсифікації джерел фінансування охорони здоров'я та підвищення доступності медичних послуг для населення. Визначено, що пріоритетними напрямами модернізації медичного страхування мають стати цифровізація страхових процесів, інтеграція страхових механізмів із системою державних медичних гарантій, розвиток програм реабілітації та психічного здоров'я, удосконалення управління ризиками страховиків і розширення страхового захисту соціально вразливих категорій населення. Перспективи подальших досліджень пов'язані з обґрунтуванням і практичною імплементацією запропонованих напрямів удосконалення медичного страхування, реалізація яких сприятиме формуванню ефективної та збалансованої системи медичного страхування, здатної забезпечувати належний рівень медичного захисту населення в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Література:

1. Брюховецька, І. О., Добродзій, О. М. (2024). Медичне страхування в умовах війни: ризики та програми забезпечення. *Економічна парадигма*, 12 (92), Т.1, 66–73. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-12-10579

Briukhovetska, I. O., Dobrodzii, O. M. (2024). Medychne strakhuvannia v umovakh viiny: ryzyky ta prohramy zabezpechennia [Health Insurance During Wartime: Risks and Coverage Plans]. *Ekonomichna paradyhma* [Economic paradigm], 12 (92), T.1, 66–73. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-12-10579 [in Ukrainian].

2. Верховод, І. С., Лещенко, С. В. (2025). Шляхи вдосконалення медичного страхування в Україні. *Економіка та суспільство*, 80. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-135

Verkhovod, I. S., Leshchenko, S. V. (2025). Shliakhy vdoskonalennia medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Ways to Improve Health Insurance in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 80. DOI: :https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-135 [in Ukrainian].

3. Іжевський, П. Г., Крушинська, А. В. (2025). Добровільне медичне страхування як інструмент соціальної стабільності умовах війни. Сталий розвиток економіки, 3 (54), 440–447. DOI https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-66

Izhevskyi P. H., Krushynska A. V. (2025). Dobrovilne medychne strakhuvannia yak instrument sotsialnoi stabilnosti umovakh viiny [Voluntary health insurance as a tool for social stability in wartime]. *Stalyi rozvytok ekonomiky* [Sustainable economic development], 3 (54), 440–447. DOI: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-66 [in Ukrainian].

4. Майданик, Є. Г. (2025). Управління ризиками страхової компанії на основі актуарних моделей. Актуальні питання економічних наук, 18. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17953519

Maidanyk, Ye. H. (2025). Upravlinnia ryzykamy strakhovoi kompanii na osnovi aktuarnykh modelei [Insurance Companies Based on Actuarial Models]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk* [Current Issues in Economic Sciences], 18. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17953519 [in Ukrainian].

5. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua/uk/v-ukrayini-prodovzhuyetsya-sistemna-robota-z-vidnovlennya-poshkodzhenoyi-medichnoyi-infrastrukturi>. (2026, травень, 23).

Ofitsiinyi sait Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy [The official website of the Ministry of Health of Ukraine]. <https://moz.gov.ua/uk/v-ukrayini-prodovzhuyetsya-sistemna-robota-z-vidnovlennya-poshkodzhenoyi-medichnoyi-infrastrukturi>. (2026, May, 23). [in Ukrainian].

6. Українські біженці після чотирьох років за кордоном. П'ята хвиля дослідження. <https://ces.org.ua/ukrainian-refugees-fifth-wave/>. (2026, травень, 23).

Ukrainski bizhentsi pislia chotyrokh rokiv za kordonom [Ukrainian refugees after four years abroad]. *Piata khvylia doslidzhennia* [The fifth wave of the study]. <https://ces.org.ua/ukrainian-refugees-fifth-wave/>. (2026, May, 23). [in Ukrainian].

7. Українські біженці у Німеччині: чому лікарям складно отримати дозвіл на практику. <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayinski-likari-nimechchini-chomu-bizhentsyam-1725032894.html>. (2026, травень, 25).

Ukrainski bizhentsi u Nimechchyni: chomu likariam skladno otrymaty dozvil na praktyku [Ukrainian refugees in Germany: Why it is difficult for doctors to obtain a license to practice]. <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayinski-likari-nimechchini-chomu-bizhentsyam-1725032894.html>. (2026, May, 25). [in Ukrainian].

8. Поліпшення психологічного стану населення в умовах довготривалої війни. НейроNews, 5 (160), 5–6. <https://neuronews.com.ua/uploads/issues/2025/5(160)/nn25_5_5-6.pdf>. (2026, травень, 25).

Polipshennia psykholohichnoho stanu naselennia v umovakh dovhotryvaloi viiny [Improving the psychological well-being of the population during a protracted war]. *NeiroNews* [NeuroNews]. <https://neuronews.com.ua/uploads/issues/2025/5(160)/nn25_5_5-6.pdf>. (2026, May, 25). [in Ukrainian].

9. Базилевич, В. Д., Приказюк, Н. В., Лобова, О. М. (2020). Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. *Економіка та держава,* 2, 15–20. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.2.15

Bazylevych, V. D., Prykaziuk, N. V., Lobova, O. M. (2020). Tsyfrovizatsiia u zabezpechenni konkurentnykh perevah strakhovykh kompanii [Digitalization in Ensuring Competitive Advantages for Insurance Companies]. *Ekonomika ta derzhava.* [The Economy and the State], 2, 15–20. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.2.15 [in Ukrainian].

10. Шевців М. Б. (2024). До питання про медичне страхування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право,* 86 (2), 264–269. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.41

Shevtsiv, M. B. (2024). Do pytannia pro medychne strakhuvannia v Ukraini [On the Issue of Health Insurance in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law], 86 (2), 264–269. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.41 [in Ukrainian].

11. Видатки зведеного бюджету України за 2022-2025 рр. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/2025/>. (2026, травень, 25).

Vydatky zvedenoho biudzhetu Ukrainy [Expenditures of the Consolidated Budget of Ukraine].<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/2025/>. (2022-2025). (2026, May, 25). [in Ukrainian].

12. Національний банк України. Наглядова статистика. Показники діяльності страховиків. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>. (2026, травень, 26).

Natsionalnyi bank Ukrainy. Nahliadova statystyka. Pokaznyky diialnosti strakhovykiv [National Bank of Ukraine. Supervisory statistics. Insurance company performance indicators]. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>. (2026, May, 26). [in Ukrainian].

13. Савченко, Р. А. (2024). Медичне страхування в Україні: проблеми та перспективи впровадження загальнообов'язкової моделі. *Вісник пенітенціарної асоціації України,* 4 (30), 93–105. DOI: https://doi.org/10.34015/2523-4552.2024.4.10

Savchenko, R. A. (2024). Medychne strakhuvannia v Ukraini: problemy ta perspektyvy vprovadzhennia zahalnooboviazkovoi modeli [Health Insurance in Ukraine: Challenges and Prospects for Implementing a Mandatory Model]. *Visnyk penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy* [Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine], 4 (30), 93–105. DOI: https://doi.org/10.34015/2523-4552.2024.4.10. [in Ukrainian].

14. Савченко, Н. Г., Серажим, Ю. В. (2025). Управління ризиками страхової компанії під час цифрової трансформації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки,* 11 (103), 215–222. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-11-11604

Savchenko, N. H., Serazhym, Yu. V. (2025). Upravlinnia ryzykamy strakhovoi kompanii pid chas tsyfrovoi transformatsii [Management in Insurance Companies During Digital Transformation]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»* [The international scientific journal «Internauka»], 11 (103), 215–222. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-11-11604 [in Ukrainian].